

## 2024 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების მიმდინარეობა და 2025 წლის პროგნოზი

მიხეილ ჩიკვილაძე

თსუ ეკონომიკისა და ბიზნესის  
ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი

### ანოტაცია

საქართველოში პანდემიის დასრულების შემდგომ პერიოდში სახელმწიფო ბიუჯეტის მოცულობა პროგნოზირებულზე გაცილებით მეტადაა გაზრდილი. 2024 წლის ნაერთი ბიუჯეტის მოცულობა გაზრდილია 7 მლრდ ლარით, სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების ასიგნებების მოცულობა 2025 წლისათვის დაგეგმილია 27.1 მლრდ ლარით და 2024 წელთან შედარებით გაიზრდება 2.1 მლრდ ლარით. 2025 წლის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი ჯამურად შეადგენს 31.2 მლრდ ლარს, რომლის ფარგლებშიც სრულად დაფინანსდება სახელმწიფოს მიერ აღებული ვალდებულებები.

**საკვანძო სიტყვები:** ბიუჯეტი, დეფიციტი, ინვესტიცია, დეფლატორი, გრანტები.

საქართველოს ეკონომიკაში პანდემიის დასრულების შემდეგ პროგნოზირებულთან შედარებით გაცილებით მაღალი ეკონომიკური ტენდენციები გამოიკვეთა. 2021 – 2022 წლებში ეკონომიკური პარამეტრები ზრდის მიმართულებით დაკორექტირდა და ორივე წელს რეალურმა ეკონომიკურმა ზრდამ ორნიშნა მაჩვენებელს მიაღწია. 2021 წელს რეალურმა ეკონომიკურმა ზრდამ 4,3 %-ის ნაცვლად 10,6 %, ხოლო 2022 წლისთვის პროგნოზირებული 6,0 % შეადგინა. 2023 წელსაც ანალოგიური ტენდენცია დაფიქსირდა. რეალურმა ეკონომიკურმა ზრდამ პროგნოზირებული 5 %-ის ნაცვლად 7,5% შეადგინა. 2021-2023 წლებში ნომინალური მშპ 2020 წელთან შედარებით 63 %-ით გაიზარდა და 80,2 მლრდ ლარს გადააჭარბა. მაღალი ეკონომიკური ტენდენციებია 2024 წელსაც, კერძოდ 2023 წლის ბოლოს მიმდინარე რეალური ეკონომიკური ზრდის პროგნოზი განისაზღვრა 5,2 %-ით, ხოლო მშპ-ის ნომინალური მაჩვენებლის პროგნოზი კი, 85,9 მლრდ ლარს შეადგენდა, მაშინ, როდესაც 2024 წლის პირველ ნახევარში რეალურმა ეკონომიკურმა ზრდამ 9,1 % შეადგინა.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საკმაოდ მაღალი ეკონომიკური ზრდით დაიწყო 2024 წელი პირველ კვარტალში ეკონომიკურმა ზრდამ 8,4 % შეადგინა, საგარეო სექტორის, კერძოდ კი, როგორც ტურიზმის ზრდით, ისე შიდა აქტივობით იყო განპირობებული. აღნიშნული პერიოდიდან ეკონომიკურ ზრდაში დიდი წვლილი შეიტანა ინვესტიციების ზრდამ, იგივე გაგრძელდა მეორე კვარტალშიც, რომელშიც ეკონომიკურმა ზრდამ 9.6 % შეადგინა. 2024 წლის ივლისის თვეში ეკონომიკურმა ზრდამ 13 % შეადგინა, ამავე პერიოდში მნიშვნელოვნად შემცირდა ინფლაციის მაჩვენებელიც და 2024 წლის იანვარ-აგვისტოს საშუალო ინფლაციამ 0,9 % შეადგინა, რაც გახდა საფუძველი არსებული ეკონომიკური ტენდენციების გათვალისწინებით, მიმდინარე წლის სექტემბერში მაკრო-ეკონომიკური პროგნოზების დადებითი მიმართულებით განხორციელების, მნიშვნელოვანი ტენდენციებია კერძო სექტორშიც, 2024 წლის პირველ ნახევარში ბიზნეს სექტორის ბრუნვის მოცულობა 11,2 %-ით, ხოლო საწარმოთა მიერ გამოშვებული პროდუქციის ღირებულება 12,6 %-ით გაიზარდა, ამ სექტორში დასაქმებულთა რაოდენობა 32.2 ათასი ადამიანით გაიზარდა.

მიმდინარე წლის აგვისტოში საქართველოში ინფლაციის დონემ წინა წლის შესაბამის თვესთან შედარებით 1% შეადგინა, წლიური ინფლაციის ფორმირებაზე ძირითადი გავლენა

იქონია ფასების ცვლილებამ ტრანსპორტის, აქციზური საქონლის და სხვა ჯგუფებში ფასების ზრდამ.

2024 წლის იანვარ-აგვისტოში შემოსავლების სახით ნაერთ ბიუჯეტში მობილიზებულია 16.2 მლრდ ლარი, რაც წლიური საპროგნოზო მაჩვენებლის 69,2 %-ს შეადგენს, ხოლო გადასახადების ფაქტიური მაჩვენებელი წლიური საპროგნოზო მაჩვენებლის, 68,8 %-ია. 2024 წლის იანვარ-აგვისტოში ნაერთ ბიუჯეტში გადასახადების სახით მობილიზებულია 15.2 მლრდ ლარი, წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით 18.9 %-ით (2.4 მლრდ ლარით მეტი).

2024 წლის 8 თვის საგადასახადო შემოსავლების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ:

- საშემოსავლო გადასახადის წლიური საპროგნოზო მაჩვენებელი შეადგენს 6.9 მლრდ ლარს, რვა თვის მდგომარეობით მობილიზებულია 4.804.4 მლნ ლარი წლიური პროგნოზის 69.6 %.
- მოგების გადასახადის საპროგნოზო მაჩვენებელი შეადგენს – 2.7 მლრდ ლარს. 8 თვის მდგომარეობით კი, მობილიზებულია 2.2 მლრდ ლარი, წლიური პროგნოზის 81.1 %.
- დღგ-ს საპროგნოზო მაჩვენებელია 9.1 მლრდ ლარი, რვა თვის მდგომარეობით მობილიზებულია 6.3 მლრდ ლარი (წლიური პროგნოზის 66.3 %);
- აქციზის საპროგნოზო მაჩვენებელი შეადგენს 2.4 მლრდ ლარს, 8 თვის მდგომარეობით მობილიზებულია წლიური პროგნოზის 67,5 % (1.6 მლრდ ლარი);
- იმპორტის გადასახადის სახელმწიფო მაჩვენებელი შეადგენს 150.0 მლნ ლარს, 8 თვეში მობილიზებულია 92.3 მლნ ლარი, წლიური პროგნოზის 61.5 %);
- ქონების გადასახადის გეგმა შეადგენს 650 მლნ ლარს 8 თვის მდგომარეობით მობილიზებულია 537.3 მლნ ლარი, რაც წლიური პროგნოზის 82.7 %-ია.
- სხვა გადასახადების გეგმა შეადგენს 166,6 მლნ ლარს (8 თვის შესრულებამ შეადგინა 89,4 მლნ ლარი);
- სხვა გადასახადების უარყოფითი მაჩვენებელი ძირითადად გამოწვეულია სახელმწიფო ბიუჯეტში ზედმეტად გადახდილი თანხების დაბრუნების ტემპით, კერძოდ 8 თვის მდგომარეობით გადამხდელებისთვის დაბრუნებულია 1.6 მლრდ ლარი;

2024 წელს ნაერთი ბიუჯეტის მოცულობა გაზრდილია 7 მლრდ ლარზე მეტით, უნდა აღინიშნოს, რომ ისევე, როგორც წინა წლებში 2025 წლის ბიუჯეტიც განხილვის ამ ეტაპზე დაგეგმილია შემდეგი ეკონომიკური პარამეტრებით:

- რეალური ეკონომიკური ზრდა დაგეგმილია 5,5 %-ის ოდენობით;
- მშპ-ს დეფლატორის – პროცენტი 3 %;
- საშუალო ინფლაციის პროგნოზი 1,5 %;
- ნომინალური მშპ-ს პროგნოზი განსაზღვრულია 97,4 მლრდ ლარით;
- ერთ სულ მოსახლეზე დაანგარიშებული მშპ 9,600 ლარს აჭარბებს, ხოლო 2028 წლისათვის ნომინალური მშპ-ს ზრდა 123,0 მლრდ ლარამდე (ერთ სულ მოსახლეზე დაანგარიშებით 12000 დოლარი);
- ნაერთი ბიუჯეტის საგადასახადო შემოსავლები განისაზღვრა 24,4 მლრდ ლარით, რაც მშპ-ს 25,1 %-ია;
- ნაერთი ბიუჯეტის დეფიციტი მშპ-ის 2,5 %-ს, ხოლო მთავრობის ვალის მაჩვენებელი მშპ-ს 36,8 % იქნება;

2025 წელს ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი ჯამურად შეადგენს 31,2 მლრდ ლარს, რომლის ფარგლებშიც სრულად დაფინანსდება სახელმწიფოს მიერ აღებული ვალდებულებები. უნდა აღინიშნოს, რომ წარმოდგენილი ბიუჯეტის პროექტი 2025 წლის ბიუჯეტის პირველადი ვარიანტია, ხოლო მომავალი სამი თვის მანძილზე, მოხდება საბოლოო ვარიანტის ფორმირება.

2025 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების ჯამური მაჩვენებელი წინა წელთან შედარებით გაზრდილია 2.3 მლრდ ლარით და განისაზღვრება 26.8 მლრდ ლარის ოდენობით, მათ შორის: შემოსავლები – 2.7 მლრდ ლარი (წინა წელთან შედარებით გაზრდილია 2.1 მლრდ ლარით), აქედან: ა) საგადასახადო შემოსავლები შეადგენს 2.3 მლრდ ლარს (წინა წელთან შედარებით გაზრდილია 2.3 მლრდ ლარით); ბ) სხვა შემოსავლების პროგნოზი წინა წელთან შედარებით უცვლელია და შეადგენს 1.4 მლრდ ლარს; გ) გრანტების სახით დაგეგმილი მაჩვენებლები 200.3 მლნ ლარია;

2025 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის ფორმირებისა და დამტკიცების პროცესში მიზანშეწონილია, განსაკუთრებული ყურადღების დათმობა საგადასახადო დანახარჯების არსებული მდგომარეობის ანალიზსა და კონკრეტული ღონისძიებების გატარებაზე, კერძოდ: სოციალური, ეკონომიკური თუ გარემოს დაცვითი პოლიტიკის ფარგლებში დასახული ამოცანების გადაწყვეტის მიზნით, სხვადასხვა ქვეყანა ზოგჯერ ეკონომიკური სუბიექტების სტიმულირებას ახდენს საგადასახადო პოლიტიკის შეღავათების გამოყენებით. საქართველოში, სახელმწიფო პოლიტიკის ინსტრუმენტის სახით საგადასახადო შეღავათების გამოყენება გულისხმობს საბიუჯეტო შემოსავლების შემცირებას, რასაც საგადასახადო დანახარჯი ეწოდება, რომელიც განხილული უნდა იქნეს, როგორც მიღებული შემოსავალი, რაც გამომდინარეობს გარკვეული სტიმულირებიდან, საგადასახადო შეღავათებიდან და გათავისუფლებიდან, განსხვავებული დაბეგვრის რეჟიმებიდან და ა.შ.

მთავრობის პოლიტიკის შედეგს წარმოადგენს საგადასახადო დანახარჯი, რომელიც შესაძლოა მიზნად ისახავდეს ბიზნესის მხარდაჭერას, თუ სოციალური შედეგების მიღებას. საგადასახადო დანახარჯების რაოდენობრივი შეფასებისათვის გამოყენებულია „შემოსავლების დანაკარგის“ მეთოდი, რომლითაც უპირველეს ყოვლისა საჭიროა გადასახადის სტანდარტის ან „ბენჩმარკის“ სისტემის განსაზღვრა, რაც მიზნად ისახავს დღგ-ს, მოგების და საშემოსავლო გადასახადების შეფასებული საგადასახადო დანახარჯების შესწავლას, მათ შორის, ტენდენციებსა და კონტრიბუტორებზე დაკვირვებას შესაბამისი წლების მიხედვით.

როგორც საქართველოში ჩატარებული გამოკვლევებით ირკვევა, მთლიანი შეფასებული საგადასახადო შემოსავლები 2023 წელს შეადგენს 5.9 მლრდ ლარს (მშპ-ს 7.4 %), რაც 2018-2022 წლების მაჩვენებელზე მეტია, როგორც ნომინალური, ისე მშპ-ს პროცენტულ გამოსახულებაში. ყურადსაღებია ისიც, რომ 2023 წელს დღგ-ს საგადასახადო დანახარჯები, მთლიანი შეფასებული საგადასახადო დანახარჯების ძირითად ნაწილს შეადგენს (93 %) და დღგ-ს საგადასახადო დანახარჯები მშპ-ს 5.2 %-იდან 2023 წელს მშპ-ს 6,9 %-მდე გაიზარდა; მთლიანმა შეფასებულმა მოგებისა და საშემოსავლო საგადასახადო დანახარჯებმა 2023 წელს მშპ-ს 0,5 % შეადგინა (2018 წელს მშპ-ს 0.9 % იყო), ეს შედეგი ძირითადად ძველი მოგების საგადასახადო პერიოდზე მოდის;

აღსანიშნავია, რომ მოგებისა და საშემოსავლო გადასახადების საგადასახადო დანახარჯები მოიცავს მცირე ბიზნესის სტატუსის მქონე პირებს, 1 %-იანი და 3 %-იანი განაკვეთებით დაბეგვრის შემთხვევაში და სხვ.

საგადასახადო კანონმდებლობა მოიცავს დღგ-ს 66 დანახარჯს, რომელიც გულისხმობს ჩათვლის უფლების და ჩათვლის უფლების გარეშე გათვალისწინებული ოპერაციების კომბინაციას, ეს დანახარჯები წარმოადგენს დღგ-ს ძირითადი სისტემიდან გადახრას. უნდა აღინიშნოს, რომ მთლიანი შემოსავლების საგადასახადო დანახარჯები საქართველოში 2018-2023 წელს გაიზარდა, როგორც ნომინალურ გამოსახულებაში, ასევე მშპ-სთან მიმართებით. ასე მაგალითად: 2023 წელს მან 5.9 მლრდ ლარი (მშპ-ს 7, 4 %) შეადგინა, რაც 2021-2024 წლების მაჩვენებელზე მეტია;

2023 წელს დღგ-ს გადასახადის საგადასახადო დანახარჯებმა მთლიანი საგადასახადო დანახარჯების 93 % შეადგინა (მშპ-ის 6,9 %), დარჩენილი 7 % კი (მშპ-ს 0,50 %) მოგებისა და საშემოსავლო გადასახადის საგადასახადო დანახარჯებს ეკუთვნის.

2023 წელს მოგებისა და საშემოსავლო გადასახადის დანახარჯები გაიზარდა და 424 მლნ ლარი შეადგინა, დღგ-ს საგადასახადო დანახარჯები კი, 5.529 მლნ ლარამდე გაიზარდა, ამრიგად, საშემოსავლო და მოგების საშემოსავლო დანახარჯები შეფასებულია როგორც მათი „ბერ-მარკიდან“ გადახრა (რაც მოგებაზე ესტონურ მოდელზე გადასვლიდან, ხოლო საშემოსავლო გადასახადში მცირე ბიზნესის სტატუსთან დაკავშირებული საგადასახადო დანახარჯებია). აღნიშნული საკითხი მნიშვნელოვან დაკვირვებას საჭიროებს, რაც საგადასახადო სტიმულირების, შეღავათების მთელ სფეროს მოიცავს.

## ლიტერატურა

1. ბახტაძე ლ., კაკულია რ., ჩიკვილაძე მ., საგადასახადო საქმე. თბილისი, 2007.
2. კობალეიშვილი თ., ჩიკვილაძე მ., გადასახადები და დაბეგვრა. თბილისი, 2011.
3. ჯიბუტი ა., კაკულია რ., ბახტაძე რ., საჯარო ფინანსები. თბილისი, 2007.
4. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო <https://mof.ge>, 2024-2025 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ კანონის პროექტი.
5. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი, თბილისი. 2010.
6. Chikviladze, M. (2018) The Share in Percentage of Taxes in GDP. Ecoforum Journal. Volume 7, Issue 1 (14).
7. Bedianashvili, G (2017) Benchmarking ASL research methhod for obtaining system knowledge of the state intititional development. J. information models and analyses volume 6, number 1. pp. 84-89
8. Kopaleishvili, T., Chikviladze, M. (2011). Taxes and Taxation. Tbilisi.

## 2024 STATE BUDGET IMPLEMENTATION PROGRESS AND 2025 FORECAST

**Chikviladze Mikheil**

*Professor, Doctor of Economics*

### Annotation

*Following the end of the pandemic, the economy of Georgia is characterized by higher-than-anticipated economic trends.*

*The total volume of the consolidated budget for 2024 has been increased to 72 billion GEL.*

*In 2025, the expenditure portion of the consolidated budget will amount to 31.2 billion GEL, which will fully cover the obligations undertaken by the state.*

**Keywords:** *budget, deficit, investment, deflator, grants.*